

Силовий компонент заперечного значення у новинному дискурсі

У сучасному мовознавстві категорія заперечення знаходиться в центрі уваги багатьох дослідників. У сучасному мовознавстві категорія заперечення розглядається як когнітивно-дискурсивне явище, яке представлене одиницями різних мовних рівнів і вказує на стан справ у світі не прямо, а через здібності індивіда до перцептивно-діяльній темпорально-просторової взаємодії з оточенням [1, с. 9].

Ствердження і заперечення являється двома сторонами одного процесу – концептуалізації. Заперечення виступає елементом значення речення, який вказує, що зв'язок, який встановлюється між компонентами речення, реально не існує, або відповідне твердження відкидається як помилкове [5, с. 7–8; 4, с. 62].

Співвіднесення семантики мовних одиниць є базовим принципом установа складників значення, у словниковій дефініції яких є заперечна сема й разом з образ-схемами вони накладають обмеження на наше сприйняття й розуміння тексту. Тому виділяються перцептивний, силовий і перцептивно-силовий складники значення заперечення.

Силовий компонент заперечного значення представлений сполученням експліцитних одиниць з лексемами (позначають дію) та імпліцитними одиницями (містять семи заперечення). Варто зазначити, що заперечне значення сили відображається у вигляді образ-схем ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ПЕРЕШКОДА, ПРИМУШЕННЯ, ПРОТИДІЯ, що сигналізують про припинення діяльності [1:164]. Нездатність силовий компонент представляє сполученням частки *not* з дієсловами на позначення здатності (*possible, able* тощо), імпліцитними (*lose, fail, collapse* тощо) та

префіксальними (*unable, impossible, non-effective mozo*) одиницями. Можна простежити формування значення нездатності через трансформацію в ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ. Наприклад, у наведеному прикладі *By making the measure a constitutional amendment, Republicans bypassed the possibility of a veto by Gov. Jay Nixon, whose approval is not needed to put the issue on the ballot* [The New York Times 31.01.2017.], заперечна частка *not* та заперечення вказують на позначення нездатності голосувати (*the possibility of a veto*). Семи "give" (*entitle*), "get" (*run*), "success" (*failure*), *succeed* (*lose, fail, collapse*), "pay" (*employed, insured*), "gain" (*earn*), "do" (*fulfilled, help*), "able" (*possible, can*), які виявляються завдяки компонентному аналізу твірних основ, предикативних одиниць та імпліцитних заперечень та вказують на здатність, співвідносну з образ-схемою ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ.

Трансформація в нездатність зображається експліцитно сполученням частки *not* і заперечних префіксів *un-, im-, in-*, основною ознакою яких є вказівка на протилежне з предикативними одиницями або твірними основами на позначення здатності [2, с. 68; 4, с. 38], наприклад, *Los Angeles Times: Paul Ryan's duties may be impossible* [The New York Post 12.02.2017.]. У наведеному прикладі заперечним префіксом *im-* передається значення нездатності, який вказує на перехід образ-схеми ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ у ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ціллю якої виступають обов'язки Пола Раяна (*Paul Ryan's duties*), які можуть бути неможливими (*may be impossible*). Також дану трансформацію можна простежити імпліцитно запереченнями *lose, fail, collapse*, тому що у ході компонентного аналізу спостерігається поєднання сем "заперечення" та "здатності", що й бачимо у прикладі *Democrats have no quick fixes in their bid to regain ground lost* [The Washington Post 18.01.2017.]. У ньому значення нездатності позначається запереченням *lost*, оскільки в його словниковій дефініції є сема "not".

Образ-схема ПРОТИДІЯ представлена експліцитною часткою *not*, яка вводить дієсловом *say*, сполученням префікса *dis-* з твірними основами (які містять семи "*agree*", "*agreement*") та імпліцитними семами "*say*", "*not*", "*agree*", "*express*", наприклад, *Snowden won't be Russia's "gift" to Trump, lawyer says* [The New York Times 12.01.2017.]. У поданому прикладі частка *not* виражена у якості комунікативної протидії, що виявляється в запереченні її суб'єктом, юристом, який засвідчує правдивість висловлення *Snowden won't be Russia's "gift" to Trump* на позначення точки зору іншого учасника, ім'я якого не згадується.

Незгода та протестування зображені запереченнями *oppose*, *criticize*, *object* and *objection* та імпліцитними запереченнями *assail*, *denounce*, *denunciations*, *protest* з семою "*disapproval*". Вона представлена одиницями, які вказують на припинення руху двох учасників події, які співвідносні з джерелом і ціллю образ-схеми ПРОТИДІЯ, сформованої під впливом досвіду зіткнення двох центрів сили, внаслідок чого жодна з них не здатна рухатись далі [6]. Тому, дана образ-схема наголошує на рівнозначній позиції учасників, адже вона формується зупинкою руху обох об'єктів унаслідок їхнього зіткнення. Вияв протидії досить часто відображається одиницею *not* та імпліцитним запереченням *deny*, у словниковій дефініції якого виявляються семи "*not*", "*true*", "*say*". Спостерігається реакція учасників події на неправдиві висловлення, конвенційний зміст яких не узгоджується з наявною в індивіда інформацією про предмет розмови й викликає смисловий ефект "не вірю". Використання заперечення *deny* можна простежити у прикладі *A mayor denies it is his voice on lewd, racist tapes. His colleagues say "resign"* [The Washington Post 18.01.2017], де імпліцитне заперечення *deny* вказує на комунікативну протидію, проявом якої є ствердження мером (A mayor) неправдивості адресованих йому звинувачень (*it is his voice on lewd, racist tapes*). Досить часто зустрічається комунікативна протидія, спрямована на протиставлення позицій політичних сил та суспільних груп, есплікується в морфемній структурі похідних заперечних одиниць, утворених

сполученням префікса *dis-* з дієслівною твірною основою *agree*, яка означає "спільність точок зору", та іменними основами *accord, unity, harmony* тощо з семою "agreement". У прикладі *On Cuba and more, disagree on policy, but leave the personal out of it* [The Washington Post 30.12.2016], заперечення *disagree* відбиває незгоду жителів Куби (*On Cuba and more*) та ще деяких з політикою.

Перешкода представлена заперечними одиницями, семантика яких вказує на припинення одними суб'єктами діяльності інших осіб за рахунок співвіднесення їх з джерелом і ціллю образ-схеми ПЕРЕШКОДА, яка утворена силовим вектором, здатним зупинитися чи змінювати траєкторію руху внаслідок зіткнення з перепорою. Заперечні одиниці образ-схеми ПЕРЕШКОДИ мають декілька аспектів. Соціальний аспект позначається експліцитно сполученням частки *not* з дієсловами майбутнього часу *will step down, renew*. Разом з експліцитною одиницею *no* комунікативний аспект значення перешкоди репрезентований імпліцитними запереченнями *decline, refuse, dismiss, deny*. Також імпліцитно соціальний аспект перешкоди зображається запереченнями *block, delay, put off, suspend, postpone*, які створюють джерелом перепони, наприклад: *Trump's Immigration Ban Blocks Children Most in Need of Aid* [The New York Times 10.10.2012]. У цьому прикладі заперечна одиниця *Blocks* виражає соціальний статус джерела образ-схеми ПЕРЕШКОДА, яким виступає Трампова іміграційна заборона, що припиняє допомогу дітям, які її найбільше потребують (*Most in Need of Aid*).

Існують заперечення, які вирізняють офіційний статус організацій (*Muslims, U.N.*), держав (*World Atomic Agency*), їх керівників (*Russian authorities*) та представників (*soldier, voters*), які співвідносяться з образ-схемою ПЕРЕШКОДА, що й можемо побачити на прикладі *Russia Won't Renew Pact on Weapons With U.S.* [The New York Times 02.01.2017], де заперечення *not* трансформує вектор УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ, позначений присудком *will renew* у ПЕРЕШКОДУ й акцентує соціальні

повноваження керівництва Росії (*Russia*), співвідносного з джерелом, що дозволяють йому не продовжувати договір про зброю з США (*U.S.*).

Разом з експліцитною одиницею *no* комунікативний аспект значення перешкоди репрезентований дієсловом *say* та їх сем "*state*", "*say*" та імпліцитними запереченнями *decline, refuse, dismiss, deny* семи яких "*say*", "*not*", "*do*". У прикладі *Trump refuses to face reality about Russia* [The Washington Post 02.10.2008], заперечення *refuses* зображає відмову, яка є способом словесного творення перешкоди.

Варто зазначити, що правовий аспект перешкоди зображений одиницями *illegal, illegally, unlawful, unconstitutional, illegitimate*, сема яких "*law*", виступає джерелом, а ціллю представлені особи (*immigrants*), їх дії (*strike, war, journey*), надбання (*possession of ancient aircrafts*), інструменти діяльності (*weapons*), наприклад: *Raids of illegal immigrants bring harsh memories, and strong fears* [The New York Times 13.01.2017]. У цьому заголовку правовий аспект значення перешкоди представлений означенням *illegal* завдяки представленню закону як джерела образ-схеми ПЕРЕШКОДА, ціллю якої виступають іммігранти (*immigrants*).

Загалом правовий аспект перешкоди представляється запереченнями, які вказують на те, що співвідносні з джерелом і ціллю учасники діяльності створюють закони (*Senate, Congress*), керуються ними або порушують їх (*trial, Judge, defendant*). Значення правової перешкоди представляється запереченнями *won't reconsider, delay, postpone, won't review, ban* у випадку співвіднесення ними органів правосуддя та причетних до них осіб з джерелом образ-схеми ПЕРЕШКОДА. Наприклад: *Court won't reconsider ban on execution for child rape* [The Washington Post 19.04.2016]. У цьому прикладі заперечення *won't reconsider* наголошує надану владу суду (*Court*), представляючи його як джерело образ-схеми ПЕРЕШКОДА, яка націлена на видхилення перегляду вироку за згвалтування дітей (*execution for child rape*).

У газетних новинах примушення представлене експліцитними одиницями *no, not* та імпліцитними – *ban, reject*, а дієсловом *force*

позначається заклик, скерований на примушення виконання певної дії, або її припинення (*give up* з семами "*cannot*", "*solve*"; *collapse* з семою "*fail*"; *forget* з семою "*fail*") й відображається наказовою формою *don't*. Це ми можемо простежити на прикладі *Don't give up on young Arabs* [Washington Post 26.01.2017], де наказова форма *Don't* закликає адресата не виступати джерелом нездатності, позначеної дієсловом *give up*, та знайти сили для вирішення арабської проблеми (*Arabs*). Варто зазначити, що заперечення, які виражають примушення, вказують на тиск одних учасників на інших за рахунок співвіднесення перших з джерелом образ-схеми ПРИМУШЕННЯ, що рухаються під впливом зовнішніх сил води, вітру, людей, фізичних об'єктів, тобто представляють спричинення діяльності.

Досить часто зустрічаються заперечення *ban* та *reject*, які виражають комбіноване значення примушення та комунікативної перешкоди й саме тому використовуються для прохання адресата блокувати дії, що відображено у висловленні *Voters overwhelmingly reject Chargers' plan for new stadium* [The Washington Times 18.01.2017].

Отже, силовий складник заперечного значення зображений відношенням перешкоди, протидії, нездатності та примушення між співучасниками події, які відображаються у образ-схемах припинення (ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ПРОТИДІЯ, ПЕРЕШКОДА) та спричиненням (ПРИМУШЕННЯ) діяльності. Нездатність представлена експліцитними запереченнями *not*, *un-*, *im-*, *in-* та імпліцитними – *fail*, *collapse* та *lose*; протидія – експліцитними (*disagree*, *not*) та імпліцитними (*oppose*, *deny*, *denounce*). Одиниці на позбавлення нездатності відіграють функцію ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а протидії – наголошують на соціальному, правовому та комунікативному аспектах перешкоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кришталюк Г. А. Композиція англомовних газетних аналітичних текстів: лінгвокогнітивний аспект // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки: зб. наук. праць / [відп. ред. Л. М. Марчук]. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – Вип. 27. – С. 163–167.
2. Кусова М. Л. Место отрицательных предложений в деривационной парадигме предложения / М. Л. Кусова; отв. ред. А. П. Чудинов // Функциональная семантика слова: сб. науч. трудов. – Свердловськ: Свердловськ. пед. ин-т, 1992. – С. 66–73.
3. Паславська А. Й. Семантична сфера дії заперечення: універсальне та унікальне / А. Й. Паславська // Актуальні проблеми романо-германської філології в Україні та Болонський процес: наук. конф., 24-25 листопада 2004 р.: мат-ли доповідей. – Чернівці, 2004. – С. 226–228.
4. Пилатова В. Н. Экспрессивное отрицание в современном английском языке: дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Пилатова Валентина Николаевна. – СПб., 2002. – 175 с.
5. Потапенко С. І. Орієнтаційний простір сучасного англомовного медіа-дискурсу: досвід лінгвокогнітивного аналізу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук: спец. 10.02.04 „Германські мови” / С. І. Потапенко. – К., 2008. – 32 с.
6. Johnson M. The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason / M. Johnson. – Chicago: The Univ. of Chicago Press, 1987. – 233 p.